

การแต่งเพลงละครโทรทัศน์

Songwriting for Thai Television Series

ชิตพงษ์ ตรีมาศ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านการแต่งเพลงประกอบละครโทรทัศน์ของประเทศไทย โดยเน้นหลักคิดและพฤติกรรมในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง และเนื้อเพลงของนักแต่งเพลง ด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างผลงานเพลง และการสัมภาษณ์เชิงลึก นักแต่งเพลงที่มีผลงานเพลงประกอบละครโทรทัศน์ ซึ่งได้รับความนิยมในวงกว้าง แล้วจัดกลุ่มข้อมูล ใส่รหัส และสรุปประเด็นด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) หลักคิดในการแต่งเพลง แบ่งเป็น 2 ประเด็นได้แก่ 1.1 นักแต่งเพลงต้องตระหนักถึงบทบาทของเพลงที่มีต่อละครโทรทัศน์ และ 1.2 นักแต่งเพลงต้องทำความเข้าใจในละครก่อนลงมือแต่งเพลง (2) พฤติกรรมการแต่งเพลงของนักแต่งเพลง แบ่งเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 2.1 ขั้นตอนการทำงาน 2.2 วิธีแต่งทำนองเพลง และ 2.3 วิธีแต่งเนื้อเพลง

คำสำคัญ: การแต่งเพลง / เพลงประกอบละคร / เพลงละครโทรทัศน์

Abstract

This research studied the knowledge of songwriting for Thai television series. The purposes of the research focused on the core ideas and behaviors of a group of composers and lyricists during the melody and lyrics creation process. This qualitative research collected data from documents and related research papers, analyzed some theme song samples, and interviewed the purposively selected songwriters, composers, and lyricists who have released their popular works in depth. The collected data were, then, categorized, coded, and summarized using the content analysis method. The findings are

as follows: (1) The 2 key elements of successful songwriting for television series are: 1.1 the composers must realize the role and the impact the song(s) has on the show; and 1.2 the songwriters must have a deep understanding of the show's concept before beginning the melody and lyrics creation process. (2) The songwriter's behavior is divided into 3 categories: 2.1 their work procedure; 2.2 the method used in melody creation; and 2.3 the method used in lyrics creation.

KEYWORDS: SONGWRITING / TV SERIES SONGS / THEME SONGS / LAKORN SONGS

บทนำ

ละครโทรทัศน์เป็นศิลปะการแสดงชนิดหนึ่งประกอบไปด้วยภาพเคลื่อนไหว และเสียง เป็นองค์ประกอบ 2 ส่วนหลัก นำเสนอผ่านหน้าจอเครื่องรับโทรทัศน์ ภาพเคลื่อนไหวของละคร เป็นภาพของผู้แสดงที่มีการออกสีหน้าท่าทาง มีการแต่งตัวพร้อมเครื่องประดับ และมีทพุดที่ต้องออกเสียงให้ได้อารมณ์ ด้วยการตีความตามบทที่ได้รับ และตามคำแนะนำของผู้กำกับ การแสดง เสียงในละครประกอบด้วย (1) เสียงบทสนทนาของผู้แสดง รวมทั้งเสียงบรรยายแบบเล่าเรื่อง (2) เสียงพิเศษ (sound effect) ซึ่งเป็นเสียงที่ใช้เสริมความรู้สึก หรือเสริมบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เช่น เสียงสภาพการจราจร หรือ เสียงหรีดเรไรยามค่ำคืน และ (3) เสียงดนตรี ที่มีทั้งดนตรีบรรเลงประกอบฉาก (background music หรือ score) ดนตรีในลักษณะเสียงพิเศษ (music effect) และ เพลงประกอบละคร (theme song หรือ title song) (องอาจ สิงห์ลำพอง, 2557; Owens, 2016)

เพลงละครโทรทัศน์หรือเพลงประกอบละครโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นเพลงที่มีการขับร้องกับวงดนตรี ใช้ประกอบกับภาพของไตเติ้ลละครเป็นหลัก หรือที่มักจะเรียกกันว่า เพลงนำ เพลงไตเติ้ล หรือเพลงไตเติ้ลหัว รวมทั้งยังสามารถนำไปใช้ประกอบให้เข้ากับฉากต่าง ๆ ของละครได้ทั้งหมด หรือ เกือบจะทั้งหมดตลอดทั้งเรื่อง ตามบทบาทของเพลงละครโทรทัศน์ ที่มักจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของละคร โดยทำหน้าที่สนับสนุน เล่าเหตุการณ์ และ เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ช่วยเสริม และสื่ออารมณ์ให้งานผลิตละครมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (วรรณวิมล สุวุฒิกุล, 2556) นอกจากนี้ในละครหลาย ๆ เรื่อง ยังนิยมเพิ่มบทเพลงไตเติ้ลท้ายเรื่องเข้าไปอีกด้วย เพื่อช่วยเสริมหรือพรรณนาความรู้สึกในบางแง่มุมที่เพลงไตเติ้ลหัวอาจยังมิได้ลงรายละเอียดครอบคลุมไว้

เพลงละครโทรทัศน์ นอกจากจะช่วยเสริม สนับสนุน และทำให้ละครเกิดความสมบูรณ์แล้ว เพลงละครยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมกับเนื้อเรื่อง ที่ทำให้ผู้ชมชื่นชอบและต้องติดตามละครไปตลอดทั้งเรื่อง ส่งผลดีต่อละครในเรื่องของค่าความนิยม (เรตติ้ง) ซึ่งมีผลโดยตรงในเชิงของรายได้จากการโฆษณาสินค้าให้เข้าถึงกลุ่มผู้ชม ซึ่งจากข้อมูลค่าความนิยมของช่องรายการโทรทัศน์ภาคพื้นดิน ในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2561 พบว่า ช่องรายการที่มีค่าความนิยมสูงสุด แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มเรียงตามลำดับ คือ (1) กลุ่มภาพยนตร์ ละคร และวาไรตี้ (2) กลุ่มถ่ายทอดสดกีฬา และ (3) กลุ่มรายการข่าว โดยที่ละครโทรทัศน์เป็นประเภทของรายการ (content) ที่อยู่ในกลุ่มช่องรายการที่ได้รับความนิยมสูงสุดตลอดมา ด้วยมูลค่าโฆษณา (เฉพาะในส่วนของละคร) เฉลี่ยที่ 3,252 ล้านบาท (เนลสัน และ สำนักนโยบาย และวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์ สำนักงาน กสทช., 2561)

ถึงแม้ว่าละครโทรทัศน์และเพลงประกอบละครโทรทัศน์จะได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างกว้างขวาง แต่ในทางตรงกันข้าม เอกสารในฐานะข้อมูลเชิงวิชาการจากการค้นคว้า กลับพบว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพลงละครโทรทัศน์ ทั้งวิทยานิพนธ์ ตำรา งานวิจัย หนังสือ หรือบทความ ยังคงค่อนข้างขาดแคลน และส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของบทบาทของเพลงเพื่อใช้ประกอบละคร ความสัมพันธ์ของเพลงกับเนื้อหาของละคร หรือวิวัฒนาการของเพลงละคร ซึ่งก็มักจะให้ความสำคัญเน้นไปที่เนื้อหาของเพลงและการสื่อความหมายของเนื้อเพลงในขณะที่ยังไม่ค่อยมีการศึกษาในเรื่องของหลักคิด และวิธีการสร้างสรรค์ทำนองและเนื้อเพลงของนักแต่งเพลง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่เชื่อมโยง สิ่งที่คุณแต่งเพลงคิด กับการเกิดตัวผลงานเพลง เพื่อสื่อสารความหมาย รวมไปถึงเพื่อสร้างความไพเราะในบทเพลงโดยตรง ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องของการแต่งเพลงละครโทรทัศน์ในด้านของหลักคิด และพฤติกรรมในการสร้างสรรค์ทำนองและเนื้อเพลง ของนักแต่งเพลง เพื่ออาจนำไปสู่การเสวนา หรืออภิปรายในแวดวงวิชาการ แล้วตกผลึกองค์ความรู้นำไปพัฒนารายวิชาและหลักสูตรด้านดนตรีเชิงพาณิชย์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในสมัยปัจจุบัน รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานเพลงประกอบละครโทรทัศน์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษา

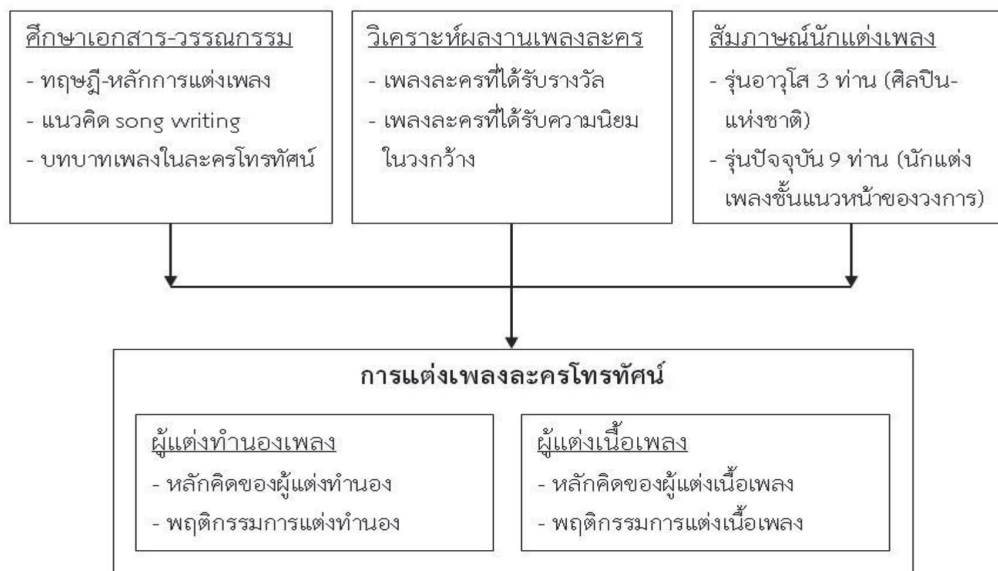
1. หลักคิดในการแต่งเพลงประกอบละครโทรทัศน์ของนักแต่งเพลง
2. พฤติกรรมการแต่งเพลงประกอบละครโทรทัศน์ของนักแต่งเพลง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเพลงละครโทรทัศน์ที่เป็นตัวอย่างผลงานเด่นของกลุ่มนักแต่งเพลงละครโทรทัศน์รุ่นอาวุโส และรุ่นปัจจุบันที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากปีพุทธศักราช 2505 ถึง 2561

2. สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มนักแต่งเพลงละครโทรทัศน์จำนวน 12 คน แบ่งเป็นรุ่นอาวุโส 3 คน และ รุ่นปัจจุบัน 9 คน ด้วยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากประวัติการทำงาน การได้รับรางวัล และหรือผลงานได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคิดและพฤติกรรม การสร้างสรรค์ผลงานเพลงของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นฐานความรู้ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสืบค้นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาเรียบเรียงเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย รวมทั้งใช้เป็นแนวการตั้งคำถามในแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดและคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ (1) กลุ่มนักแต่งเพลงรุ่นอาวุโส โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นนักแต่งเพลงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้เคยสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบละครโทรทัศน์ ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง และเคยได้รับรางวัล บทเพลงประกอบละครโทรทัศน์ ยอดเยี่ยม-รางวัลเมขลา หรือเพลงประกอบยอดเยี่ยม-รางวัลตุ๊กตาทอง รวมทั้ง เป็นผู้มีความคุณสมบัติเป็นปราชญ์แห่งศิลปะของแผ่นดิน (ศิลปินแห่งชาติ)

(2) กลุ่มนักแต่งเพลงรุ่นปัจจุบัน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นนักแต่งเพลงที่มีอายุไม่เกิน 60 ปี เป็นนักแต่งเพลงชั้นนำที่เป็นที่ยอมรับในวงการเพลง รวมทั้งเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบละครโทรทัศน์ที่โดดเด่นอย่างต่อเนื่อง และได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ นักแต่งเพลงยังแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการทำงาน ได้แก่ ผู้แต่งทำนอง (composer) ผู้แต่งเนื้อเพลง (lyricist) และผู้แต่งทั้งทำนองและเนื้อเพลงในคนเดียวกัน (songwriter)

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบเครื่องมือสัมภาษณ์ และการตรวจสอบข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์หลักคิด และพฤติกรรมการแต่งเพลงละครโทรทัศน์ของนักแต่งเพลง ในลักษณะคำถามปลายเปิดผสมกับคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง แล้วนำไปตรวจสอบและขอคำแนะนำจากอาจารย์ระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาการประพันธ์ดนตรีสากล 1 ท่าน และอดีตอาจารย์ระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาดนตรีสากล ผู้มีความรู้เป็นปราชญ์แห่งศิลปะของแผ่นดิน (ศิลปินแห่งชาติ) 1 ท่าน จากนั้นได้ปรับแก้ตามคำแนะนำ และได้ข้อสัมภาษณ์เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับคำถาม และอุปกรณ์บันทึกเสียง เพื่อลดข้อผิดพลาดพร้อมลองจับเวลา

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พร้อมบันทึกเสียง จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูล และถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง อีกทั้งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ผลงานเพลงเพิ่มเติม รวมทั้งนำความที่ได้จาก

การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และให้เหตุผลแบบอุปนัย จากนั้นสร้างข้อสรุปแล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบของงานวิจัยครั้งนี้ รวบรวมและสรุปมาจากการศึกษาเอกสาร จากการศึกษาตัวอย่างบทเพลงของผู้ให้ข้อมูล และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยข้อมูลที่ใช้ตอบคำถามการวิจัย ส่วนใหญ่จะมาจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก เนื่องจากข้อมูลจากเอกสารจะเป็นข้อมูลภาคทฤษฎีและหลักการ ในขณะที่ข้อมูลในส่วนของการข้อคิด และส่วนของพฤติกรรมเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งจะไม่ค่อยมีปรากฏในเอกสารตามที่ได้กล่าวไว้ในบทนำ ผู้วิจัยได้เสนอผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านหลักคิดของนักแต่งเพลงประกอบละครโทรทัศน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า หลักคิดที่นักแต่งเพลงใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเพลง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

1.1 นักแต่งเพลงทุกท่านตระหนักถึงบทบาทของเพลงที่มีต่อละครโทรทัศน์

นักแต่งเพลงแต่ละคน จะมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง ในบริบทด้านต่าง ๆ อาทิ 1) คุณค่าของผลงาน 2) มาตรฐานหรือคุณภาพของผลงาน 3) การสร้างแรงจูงใจ และ 4) อัตลักษณ์ของผู้แต่งเพลง ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 เพลงละครควรเป็นเพลงที่แต่งขึ้นมาเพื่อละคร จะแตกต่างจากเพลงที่แต่งขึ้นมาใช้บรรยายความรู้สึกแบบกลาง ๆ หรือเพลงอัลบั้มทั่วไป เพลงประกอบละครที่แต่งขึ้นมาเพื่อละครเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ จะทำให้ผู้ชมได้สัมผัสในส่วนที่เป็นเสียงของละคร ที่ทำให้เนื้อเรื่อง ภาพ และเสียง นำเสนอออกมาเป็นเนื้อเดียวกัน โดยเสียงเพลงจะเข้าไปเติมเต็มอารมณ์และความรู้สึก ในส่วนที่ภาพเคลื่อนไหวยังไม่สามารถสื่อสารได้ครบถ้วนครอบคลุม ซึ่งเพลงทั่วไปก็จะไม่สามารถเข้าถึงจุดนี้ได้อย่างสมบูรณ์เช่นกัน นอกจากนี้ เพลงทั่วไปที่นำมาใช้นั้นก็อาจจะถูกปรับเปลี่ยนไปใช้เพลงอื่นทดแทนก็เป็นได้

เพลงที่แต่งมาเพื่อละคร จะเรียกว่า เพลงประกอบละคร แต่ถ้าแต่งเพลงแบบเพลงอัลบั้มมาใช้กับละคร ก็น่าจะเรียกว่า ละครประกอบเพลง

1.1.2 เพลงละครในช่วงที่ผ่านมามีวิวัฒนาการในการนำเสนอที่หลากหลายขึ้น เช่น 1) จากที่เคยแต่งให้เข้าไปหาเรื่องโดยเฉพาะ เปลี่ยนเป็นทำเพลงให้มีอารมณ์เป็นกลาง ๆ ใช้วางได้หลายฉาก หลายความรู้สึก รวมทั้งใช้ฟังแบบเพลงอัลบั้มได้ด้วย 2) จากที่เคยใช้ภาษาสละสลวยแบบกลอน เปลี่ยนเป็นใช้ภาษาพูด 3) จากการลำดับท่อนเพลงแบบ A A B A เปลี่ยนเป็น A B chorus หรือ การทำให้ท่อนหลักมาให้เร็วขึ้นและจบในเวลา 1:30 นาที รวมถึงบางครั้งพิจารณาตัดท่อน intro ออกไปเลย

1.1.3 บทเพลงประกอบขึ้นจากทำนองและเนื้อเพลงที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ผู้แต่งจำเป็นจะต้องเลือกลักษณะของกลุ่มจังหวะ ระดับเสียง และการเรียงต่อกันของตัวโน้ต ให้เกิดเป็นทำนองที่สื่ออารมณ์ถึงจุดหลักของเรื่อง และคำร้องที่สื่อความหมายไปถึงเรื่องด้วยกันทั้ง 2 ส่วน

1.1.4 นักแต่งเพลงแต่ละคน จะใช้วิธีสร้างแรงจูงใจ หรือหาแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานหลายรูปแบบ เช่น การหาสถานที่คิดงาน เปลี่ยนกิจกรรม การนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรือการจินตนาการถึงฉากละครเมื่ออยู่ในหน้าจอโทรทัศน์ วิธีการเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งกับนักแต่งเพลงแต่ละคน แต่ไม่ได้ยึดติด และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอด

1.1.5 นักแต่งเพลงแต่ละคนจะมีความชำนาญหรือถนัดในการสร้างสรรค์เพลงในสไตล์ที่แตกต่างกัน การทำผลงานให้มีความชัดเจนจนเป็นลักษณะเฉพาะตัว จะทำให้ผู้ชมจดจำลักษณะของผลงาน และจะรู้หรือเดาได้ว่าเป็นฝีมือของนักแต่งเพลงคนไหน

นักแต่งเพลงบางคนมองว่าผู้แต่งเพลงจะต้องทำอารมณ์และความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครหรือเรื่องละคร ด้วยเพราะเพลงละครส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายความรู้สึกของมนุษย์ ที่มี รัก โลภ โกรธ หลง ผู้แต่งที่ทำอารมณ์ร่วมลงไปเพลง จะได้สัมผัสความรู้สึกนั้น และบอกตัวเองได้ว่า เพลงที่แต่งอยู่นั้นถ่ายทอดหรือสื่อสารสิ่งที่ต้องการได้ลึกซึ้งถึงจุดหรือยัง มากน้อยแค่ไหน

นักแต่งเพลงบางคน สร้างเอกลักษณ์ในงานโดยใช้ภาษา สำเนียงการร้อง และการใช้ทำนองที่มาจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ถ่ายทอดวิญญาณของบทเพลง แทนการใช้เสียงของเครื่องดนตรีท้องถิ่นไม่กี่ชิ้น ที่ผู้อื่นนิยมทำกันแต่ก็เข้าถึงอารมณ์เพลงได้เพียงผิวเผิน ด้วยมองว่าการเล่นเครื่องดนตรีนั้น ใคร ๆ ก็อาจจะเล่นได้แม้แต่ชาวต่างชาติ แต่สำเนียงการเข้าถึงภาษา เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเลียนแบบกันได้ง่าย ๆ

1.2 นักแต่งเพลงทุกท่านต้องทำความเข้าใจในละครก่อนลงมือแต่งเพลง

การทำความเข้าใจในเรื่องของละคร เป็นสิ่งจำเป็นที่นักแต่งเพลงทุกคนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากและเป็นอย่างแรก เนื่องจากเรื่องของละครจะเป็นตัวกำหนดส่วนประกอบทุกด้านในกระบวนการผลิตละคร ทั้งนี้ นักแต่งเพลงจะทำความเข้าใจในเรื่องของละครด้วยวิธีการที่หลากหลาย และยังใช้หลายวิธีประกอบกันด้วย ดังต่อไปนี้

1.2.1 ศึกษาจากเรื่องย่อ

นักแต่งเพลงแต่ละคนเมื่อได้รับเรื่องย่อจากผู้จัด จะมีวิธีการศึกษาเรื่องย่อละครที่คล้ายกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น 1) บางคนอ่านเรื่องย่อเพียงครั้งเดียวให้ทราบเรื่องราวของละครเพียงคร่าวๆ เพื่อจะไม่ทำให้บทเพลงเป็นการเล่าเรื่องหรือนำเสนอรายละเอียดมากเกินไป 2) บางคนอ่านเรื่องย่อหลายรอบ จนมั่นใจว่าเข้าใจเรื่องราว และความรู้สึกของตัวละครของเรื่องอย่างชัดเจน จนเกิดเห็นภาพของละคร 3) บางคนใช้วิธีให้ผู้อื่นช่วยอ่านเรื่องย่อ แล้วมาเล่าให้ผู้แต่งเพลงฟัง ในลักษณะของการรับข้อมูลของละครที่ดีความมาแล้วในขั้นหนึ่ง 4) บางคนจะอ่านเรื่องย่อละครเพียงคร่าว ๆ พอเข้าใจภาพรวมของเรื่อง แต่ใช้วิธีจับประเด็นหลักของเรื่องพร้อมกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเพื่อได้ข้อมูลหลักเพียงพอไปใช้แต่งเพลง 5) ทั้งนี้จะมีนักแต่งเพลงบางคนไม่อ่านเรื่องย่อ แต่จะใช้วิธีแต่งเพลงด้วยการจินตนาการเรื่องขึ้นมาเองจากชื่อเรื่อง โดยจะแต่งเพลงขึ้นมาก่อนโดยไม่ต้องการให้สิ่งใดไปรบกวนหรือขวางกั้นความคิดสร้างสรรค์ หรือแรงบันดาลใจในส่วนแรกนี้ นอกจากนี้ การทำความเข้าใจกับเรื่องย่อละคร ยังมีปัจจัยที่ทำให้ผู้แต่งเพลงอ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่อง หรืออ่านแล้วแต่ไม่เกิดแรงจูงใจไปสู่การแต่งเพลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการเรียบเรียงเรื่องย่อ ความสั้น-ยาวของเรื่องย่อ และวิธีเขียนอีกด้วย

1.2.2 รับบริฟ (brief) จากผู้จัด ผู้กำกับละคร หรือผู้จ้าง

การรับบริฟละคร เป็นการรับฟังข้อมูลเนื้อเรื่อง แนวละคร ทิศทางการกำกับ การแสดง และบุคลิกของตัวละคร จากผู้จัด ผู้กำกับละคร หรือผู้จ้าง ซึ่งจะครอบคลุมถึงเรื่องต่างๆ เช่น กลุ่มผู้ชม ลักษณะหรือสไตล์เพลง จุดหรือคำพูดที่อยากให้เห็น สิ่งที่ห้ามมีในเพลง กรอบเวลาทำงาน และข้อมูลทีมงานพร้อมช่องทางติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ในการแต่งเพลงละคร ผู้จัดละครมักจะนัดมอบหมายงาน พร้อมกับให้เรื่องย่อและบริฟงานกับนักแต่งเพลง โดยการพูดคุยซักถาม รวมทั้งอาจให้ดูและอธิบายตัวอย่างภาพของละครด้วย (ถ้ามี) นอกจากนี้ ในกรณีที่นักแต่งเพลงเกิดมีข้อสงสัยในภายหลัง ก็จะติดต่อโดยตรงกับผู้จัดละคร หรือผู้กำกับได้ด้วย

1.2.3 ดูตัวอย่างภาพละคร

การดูตัวอย่างภาพละคร มักจะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการนัดbriefงาน อย่างไรก็ตาม นักแต่งเพลงบางคนก็อาจจะต้องการขอตัวอย่างภาพละครหลังจากที่ได้ศึกษาเรื่องย่อไปแล้ว เพื่อให้แน่ใจว่าเพลงที่แต่งแล้วหรือที่จะแต่งขึ้นมานั้น สอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันกับภาพด้วย

1.2.4 คาดเดาลักษณะของละครจากทีมผู้จัด และผู้กำกับละคร

นักแต่งเพลงบางคนที่มีประสบการณ์รับงานจากทีมผู้จัดมานาน หรือเป็นนักแต่งเพลงที่เป็นนักแสดงด้วยและคุ้นเคยกับผู้กำกับละคร จนเกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน อาจจะใช้การคาดเดาลักษณะของการตีความละคร รูปแบบละคร หรืออารมณ์ละครได้จากผลงาน (ฝีมือ) ของผู้จัด หรือจากผู้กำกับได้ ทำให้สามารถแต่งเพลงได้ตรงตามสิ่งที่คาดว่าผู้จัดจะชอบหรือพอใจได้

1.2.5 ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม

นักแต่งเพลงบางคนอาจจะต้องการข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับละคร แต่ในเรื่องย่อไม่ได้ให้ข้อมูลไว้ นักแต่งเพลงจะหามาหาข้อมูลเอง ทั้งจากการสืบค้น ชักถามจากผู้เชี่ยวชาญ หรือแม้แต่เดินทางไปยังแหล่งข้อมูลนั้น ๆ เลย เพื่อได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง และเข้าถึงความรู้สึกอย่างแท้จริง มาใช้ออกแบบเพลง

1.2.6 ศึกษาจาก ตัวอย่างเพลงใกล้เคียง (reference) ที่ผู้จัดต้องการ

ตัวอย่างเพลงใกล้เคียงเป็นสิ่งที่ทำให้นักแต่งเพลงทำงานง่ายขึ้นมาก ช่วยให้ผู้แต่งเพลงสื่อสารกับผู้จ้าง หรือผู้จ้างงาน ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งลักษณะของทำนอง เนื้อหา การเรียบเรียงดนตรี ลีลา ความซ้ำ-เร็ว และการสื่ออารมณ์ของเพลงที่ได้ตีความหรือกำหนดกรอบที่ชัดเจนมาให้แล้ว ตัวอย่างเพลงมักจะใช้ในกรณีที่ทีมงานแต่งเพลง หรือการเป็นนักแต่งเพลงในสังกัด ที่มีระบบการควบคุมงานผ่านผู้อำนวยการผลิตเพลง (executive producer)

ตอนที่ 2 ด้านพฤติกรรมการทำงานของนักแต่งเพลงประกอบละครโทรทัศน์

หลังจากที่ผู้จัดละครติดต่อมายังนักแต่งเพลง และเมื่อนักแต่งเพลงตอบตกลงรับงาน กระบวนการแต่งเพลงประกอบละครโทรทัศน์ก็ได้เริ่มขึ้น ทั้งในส่วนของการทำงาน และในส่วนของการทำงานแต่งเนื้อเพลง ดังนี้

1. ขั้นตอนการทำงาน

พฤติกรรมการทำงานของนักแต่งเพลง แบ่งตามช่วงการทำงานหลักได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นเตรียมงาน

1.1.1 จากการสัมภาษณ์ นักแต่งเพลงทั้งหมดล้วนให้ความสำคัญกับการเตรียมงาน ด้วยการทำความเข้าใจกับเนื้อเรื่องของละคร จากการอ่านเรื่องย่อของละคร หรือให้ผู้อื่นอ่านแล้วมาถ่ายทอดให้ฟัง จากการดูภาพตัวอย่าง (ถ้ามีให้) รวมถึงจากการรับข้อมูลจำเป็น (รับ brief) ผ่านการพูดคุยกับผู้จัด ผู้กำกับละคร หรือผู้ทำหน้าที่แทน ซึ่งผู้แต่งเพลงจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งตามที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้มั่นใจว่าเขาเข้าใจประเด็นการแต่งเพลงถูกต้อง

1.1.2 จากนั้นนักแต่งเพลงจะเริ่มสะสมข้อมูลเพิ่มเติม แล้วคิดต่อจากสิ่งที่ได้รับมา ซึ่งอาจเป็นการคิดทำความเข้าใจแทนตัวละครหลัก หรือการคิดถึงอารมณ์หรือความรู้สึกที่ลึก ๆ ของตัวละคร ที่จะเป็นภาพรวมของอารมณ์ละคร หรือในกรณีที่ต้องอาศัยการจินตนาการ หรือเรื่องแปลกใหม่ ผู้แต่งก็อาจจะต้องทบทวนค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมให้ได้มาซึ่งแก่นของสิ่งที่เพลงจำเป็นจะต้องสื่อสารออกไป

1.1.3 หลังจากที่มีข้อมูลหรือวัตถุดิบมากพอระดับหนึ่งแล้ว นักแต่งเพลงก็จะคิดถึงรูปแบบเพลง ทั้งในเรื่องของสไตล์ดนตรี ลีลาจังหวะของเพลง ความซ้ำเร็วของเพลงในลักษณะที่การคิดงาน ออกแบบงาน วางแผนงาน เรียงท่อนเพลงแบบมาตรฐาน 3 ท่อนแรก ได้แก่ 1) A, A2, B (hook) 2) V, pre-chorus, chorus และ 3) A, A2, B, A3 กรณีของเพลงละครย้อนยุค

1.1.4 นักแต่งเพลงจะให้ความสำคัญกับการเริ่มแต่งเพลงในท่อนใดท่อนหนึ่งก่อน ระหว่าง ท่อน chorus หรือ hook และท่อน A หรือ verse ซึ่งพบว่า นักแต่งเพลง 6 ใน 12 คน แต่งท่อน hook ก่อน เท่ากับ นักแต่งเพลง 6 ใน 12 คน ที่จะแต่งท่อน A ก่อน ทั้งนี้ นักแต่งเพลงก็อาจจะเปลี่ยนวิธีแต่งท่อนแรก เป็นท่อนไหนก่อนก็ได้ นอกจากนี้ยังทราบว่า นักแต่งเพลงทั้งหมด จะออกแบบท่อนเพลงพร้อมการจัดแบ่งเนื้อหาเพลงไว้ก่อนลงมือแต่งเพลง และ นักแต่งเพลงเกือบทั้งหมดนิยมเรียกท่อน chorus ว่า ท่อน hook

1.2 ขั้นลงมือปฏิบัติ

สำหรับขั้นตอนลงมือปฏิบัติ จะกล่าวถึงในข้อ 2 วิธีแต่งทำนองเพลง และ ข้อ 3 วิธีแต่งเนื้อเพลง ตามลำดับ

1.3 ขั้นประเมินผลงาน

นักแต่งเพลงทั้งหมดจะการใช้การทดสอบ หรือการลองเพลง โดยใช้ความชอบหรือ

ความพึงพอใจของตัวเองเป็นตัวประเมินหลักในเบื้องต้น แบ่งเป็น 3 แบบได้แก่

1.3.1 แต่งไปปรับไป

การแต่งไปปรับไป เป็นวิธีที่ทำให้นักแต่งเพลงทั้งทำนองและเนื้อเพลง ได้ใช้เวลาและลงรายละเอียดในการแต่งและพัฒนางานขึ้นไปแต่ละช่วง จากคำ เป็นวลี (motif) เป็นวรรค (phrase) เป็นท่อนหรือเป็นชุดท่อน (section) และทั้งเพลง ในที่สุด หลังจากนี้อาจส่งเพลงให้คนใกล้ชิดตัวช่วยวิจารณ์เพิ่มเติม

1.3.2 แต่งจนเสร็จแล้วปรับ

แต่งจนเสร็จแล้วปรับ เป็นวิธีที่ทำให้นักแต่งเพลงทั้งทำนองและเนื้อเพลง ได้ปล่อยความคิดสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระไม่มีสิ่งปิดกั้น ทำให้ได้ผลงานอย่างค่อนข้างรวดเร็ว และมีความสั่นไหวต่อเนื่องไร้รอยต่อ เมื่อแต่งเสร็จแล้ว จึงค่อยย้อนกลับมาพิจารณาว่ามีจุดใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข ทั้งในแง่ของความถูกต้อง สอดคล้อง และเหมาะสมกับละคร รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่อยากสอดแทรก เพื่อเพิ่มสีสันหรือจินตนาการเข้าไป นอกจากนี้ยังมีนักแต่งเพลงบางคนจะแต่งเพลงจนเสร็จ แล้วจะละจากงานแต่งเพลงนี้ไปทำภารกิจอื่นเป็นระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นจึงกลับมาฟังเพลงนั้นอีกครั้ง ว่าบทเพลงยังทำหน้าที่ได้ตรงโจทย์ และมีความเข้มข้นเข้ากับความรู้สึกของละครหรือตัวละครได้เหมือนเดิมหรือไม่ วิธีนี้ยังสามารถนำมาใช้ต่อจากวิธีแต่งไปปรับไปได้อีกด้วย รวมทั้งอาจส่งเพลงให้คนใกล้ชิดตัวช่วยวิจารณ์เพิ่มเติมในอีกช่องทาง

1.3.3 นำเพลงไปทดลองวางกับตัวอย่างภาพวิดีโอ

วิธีนี้เป็นวิธีประเมินผลงานได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด เพราะทำให้ผู้แต่งได้ทราบว่า เพลงที่แต่งนั้นมีความเข้ากับละครหรือไม่ ทำหน้าที่เสริมอารมณ์ หรือสนับสนุนภาพละครมากน้อยแค่ไหน ก่อนจะส่งงาน นอกจากนี้ นักแต่งเพลง 2 ใน 12 คน ใช้วิธีคิดจินตนาการถึงภาพมิวสิกวิดีโอของเพลงที่แต่งในจอโทรทัศน์ หรือให้วิธีนั่งทำงานหน้าจอโทรทัศน์หรือจอมอนิเตอร์เพื่อช่วยเสริมแรงจูงใจและทำให้ผลงานเข้าใกล้สภาพความเป็นจริงยิ่งขึ้น

2. วิธีแต่งทำนองเพลง

2.1 นักแต่งเพลงมีรูปแบบการทำงาน 3 วิธี ได้แก่ การคิดทำนองก่อนเนื้อเพลง การคิดเนื้อเพลงก่อนทำนอง และการคิดทั้งทำนองและเนื้อเพลงไปพร้อมๆกัน ทั้งนี้ยังไม่เน้นวิธีการแบบผสมผสานของทั้ง 3 วิธี จากผลการสัมภาษณ์ในประเด็นนี้ พบว่า

2.1.1 นักแต่งเพลง 6 ใน 12 คน ใช้วิธีแต่งทำนองก่อนเนื้อเพลง ด้วยเหตุผลที่ว่าทำนองดนตรีมีลักษณะเป็นรูปแบบเฉพาะหลายมิติประกอบกัน ทั้งสิ่งที่สามารถจะได้ยินชัดเจนคือจังหวะกับระดับเสียง และที่ไม่ได้ยินแต่ซ่อนตัวอยู่ในกรณีที่เล่นทำนองเปล่า ๆ ได้แก่เสียงประสาน สไตลดนตรี และอารมณ์ความรู้สึก ทำให้การปรับเปลี่ยนทำนองจะทำได้ค่อนข้างยากกว่าการปรับเปลี่ยนเนื้อเพลง

2.1.2 นักแต่งเพลง 5 ใน 12 คน ใช้วิธีแต่งทำนองและเนื้อเพลงไปพร้อม ๆ กัน โดยจะใช้เวลากับการคิดจนตกผลึกและพร้อมจะเปลี่ยนสิ่งที่คิดเหล่านั้นออกมาเป็นเพลงที่มีทำนองและเนื้อเพลงเป็นหนึ่งเดียว

2.1.3 นักแต่งเพลง 1 ใน 12 คน ใช้วิธีแต่งเนื้อร้องให้มีความหมายเป็นไปตามความรู้สึกและอารมณ์ก่อน แล้วจึงให้นักแต่งทำนองเพลงมาช่วยเสริมและขยายความเพิ่มเข้าไปอีกครั้ง

2.1.4 นอกจากนี้ นักแต่งเพลง 6 ใน 12 คน จะใช้เครื่องดนตรี เช่น กีตาร์ เปียโน หรือเสียงของวงดนตรีจากโปรแกรมเรียบเรียงดนตรีอัตโนมัติ ประกอบการแต่งเพลง และนักแต่งเพลง 6 ใน 12 คน นิยมแต่งเพลงโดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีประกอบ โดย 1 ใน 6 คนนี้ ให้ความเห็นว่าการใช้เครื่องดนตรีประกอบการแต่งเพลงจะทำให้เกิดทางเลือกหรือทำให้ไขว้เขวไปจากความตั้งใจแรกเริ่มอีกด้วย

2.2 นักแต่งทำนองเพลง กลุ่ม SW 7 คน และกลุ่ม M 2 คน รวม 9 คน จะได้ยินเสียงทำนองที่ตนเองแต่ง และมีการบันทึกผลงาน

2.2.1 นักแต่งทำนอง 6 ใน 9 คน ใช้วิธีการร้องแบบฮัมเสียง เป็น “ลา” หรือ “ดา” หรือ ออกเสียงที่เลียนแบบคำในภาษาอังกฤษ หรือภาษาญี่ปุ่น ในลักษณะภาษาไม่รู้มีความหมาย แต่พอได้สำเนียงคล้ายเนื้อเพลง ในกรณีที่ต้องส่งต่อให้นักแต่งเนื้อเพลง ในขณะที่ 3 ใน 7 คน ของกลุ่ม SW จะได้ยินเสียงทำนองพร้อมกับเสียงประสานและเสียงการเรียบเรียงดนตรีในความคิด (เสียงในหัว หรือ เสียงในสมอง)

2.2.2 นักแต่งเพลง 7 ใน 9 คน จะบันทึกทำนองที่แต่ง โดยการอัดเสียงด้วยโทรศัพท์สมาร์ทโฟน และ 2 ใน 9 คน ใช้การจดบันทึกด้วยการเขียนโน้ตบนบรรทัด 5 เส้น ในขณะที่ นักแต่งเนื้อเพลงทั้ง 3 คน จะอัดเสียงด้วยสมาร์ทโฟน และจดบันทึกด้วยปากกา ดินสอ ในกระดาษ ตามแต่สะดวก

2.3 นักแต่งเพลงทุกคน จะออกแบบสำเนียงเพลงให้เข้ากับอารมณ์เพลงพื้นฐาน 2 ประเภท คือ แบบร่าเริง และแบบเศร้า โดยเลือกใช้สำเนียงของบันไดเสียงแบบเมเจอร์

(major scale) กับเพลงที่ให้ความรู้สึกสดชื่น มีความสุขกายสุขใจ สมหวัง ตลก ร่าเริง ประสบความสำเร็จ มุ่งมั่น และตั้งใจ รวมถึงการแทนภาพความสว่าง ในขณะที่จะเลือกใช้สำเนียงของบันไดเสียงแบบไมเนอร์ (minor scale) กับเพลงที่ให้ความรู้สึกเศร้ามาก ตายจาก ผิดหวัง ทุกข์ใจ กัดดัน หาทางออกไม่ได้ เจ็บปวด และเคียดแค้น รวมถึงการแทนภาพความมืดมน โดยมีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ นักแต่งเพลงส่วนใหญ่ยังคงใช้สำเนียงของบันไดเสียงแบบเมเจอร์ กับการรู้สึกเสียใจ ท้อใจ ทำพลาดไป หรือความรู้สึกทางลบ ที่ไม่หนักหนาสาหัสจริง ๆ และมักจะใช้ร่วมกับความเร็วของเพลง (tempo) แบบช้าหรือค่อนข้างช้า และการใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้นที่จะช่วยสร้างอารมณ์เชิงเหงาประกอบด้วย

นอกจากสำเนียงเมเจอร์และไมเนอร์แล้ว นักแต่งเพลงยังมีการใช้สำเนียงของบันไดเสียงแบบ 5 ตัวโน้ต (pentatonic) เพื่อสร้างบรรยากาศเพลงแบบตะวันออก ได้แก่ สำเนียงเพลงไทย และประเทศแถบเอเชีย ในละครย่อนยุค รวมทั้ง สำเนียงเพลงบลูส์ (blues) ที่ให้ความทันทสมัย และบรรยากาศตะวันตกของฝรั่ง อีกด้วย

นักแต่งเพลงทุกคนยังเลือกใช้อัตราจังหวะของดนตรี (time signature) ลีลาจังหวะของดนตรี (groove หรือ pattern) รวมถึงแนวสไตล์ดนตรี (musical style) และการเรียบเรียงเสียงประสาน (arrangement) ให้เข้ากับลักษณะของบทเพลง และการสื่อความหมายทางดนตรีได้เป็นอย่างดี

2.4 การเริ่มและพัฒนาทำนองเพลง

2.4.1 นักแต่งเพลงทุกคนนำเสนอทำนองลักษณะของเพลงสมัยนิยม (popular song) ที่ต้องทำให้ผู้ฟังจำง่าย ร้องตามได้ และคาดเดาได้ไม่ยาก โดยใช้กลุ่มรูปแบบจังหวะหลัก (motif) ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มตัวโน้ต 3-6 ตัว เรียงต่อกันเป็นกลุ่มจังหวะที่ให้ความรู้สึกมีความหมาย และมีระดับเสียงตามการออกแบบของผู้แต่งทำนอง ซึ่งเมื่อกลุ่มรูปแบบจังหวะนี้มาเรียงต่อกัน ก็จะเป็นวลี ที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวโน้ตที่มีจังหวะเหมือนกัน หรือคล้ายกัน เล่นซ้ำ ๆ ทำให้คนฟังจำได้ง่าย

2.4.2 ทำนองเกิดจากการขยายต่อหรือเรียงต่อไปของวลีเป็นวรรคเพลง ขยายต่อไปอีกเป็นประโยค และครบพ่อนเพลง ทั้งนี้เมื่อนำไปใส่คำร้อง ก็จะได้เป็นเพลงที่มีพยางค์ของคำร้องเป็นวรรค 1 และวรรคต่อ ๆ ไป คือวรรค 2 วรรค 3 และ วรรคสุดท้าย ก็จะมีพยางค์ของคำร้องที่ใกล้เคียงหรือคล้ายกับของวรรคแรก โดยมี motif หรือกลุ่มรูปแบบจังหวะเป็นส่วนประกอบอยู่ในทำนองแต่ละวรรคนั่นเอง

2.4.3 เมื่อได้ทำนองเพลง 1 ท่อนแล้ว ก็จะสามารถสร้างทำนองของท่อนต่อ ๆ ไปได้ โดยใช้หลักการอย่างเดียวกันกับท่อนแรก คือ ออกแบบ motif ขึ้นมาใหม่ให้มีลักษณะของจังหวะและการใช้ตัวโน้ตแตกต่างจากท่อนแรก (แต่มีส่วนคล้ายกันได้บ้าง) เพื่อจะได้ความรู้สึก อารมณ์ และ ความหมายที่แตกต่างไป แล้วก็นำมาเรียงต่อกันเป็นวลี ต่อกันอีกเป็นวรรค แล้วก็ขยายวรรคเพลงออกไป จนครบท่อนเพลง โดยวรรคสุดท้ายของท่อนแรกจะต้องไล่ระดับและจังหวะให้น่าไปสู่ หรือส่งให้ไปรับกับทำนองของวรรคแรกของท่อนที่ต่อกันนั้นอย่างลงตัว

2.4.4 นักแต่งเพลงจะออกแบบทำนองโดยการแนะนำตัวโน้ตใน motif ของวรรคแรกจำนวน 3-6 ตัวโน้ตก่อน แล้วเมื่อเกิดการขยายทำนองออกไป ตัวโน้ตตัวใหม่ ๆ ก็จะออกมาเพิ่มขึ้น และเนื่องจากเพลงละครเป็นเพลงร้อง ผู้แต่งก็จะพยายามควบคุมระยะห่างของระดับเสียงจากโน้ตเสียงต่ำที่สุดไปถึงโน้ตที่มีเสียงสูงที่สุด ในท่อนแรกให้อยู่ไม่เกินในระยะคู่ 8 ท่อนต่อไปอาจขยับไประยะคู่ 9 แล้วจึงใช้ คู่ 10 หรือ คู่ 11 สำหรับท่อน hook

2.4.5 นักแต่งเพลงจะควบคุมความยาวของเพลงละครหลังข่าว อยู่ที่ประมาณ 3 นาที เพลงละครช่วงเย็น อยู่ที่ 2:30 นาที และเพลงละครเสาร์-อาทิตย์ อยู่ที่ 2 นาที จากการออกแบบจำนวนท่อนเพลง ให้เหมาะสมลงตัว ด้วยการนำเสนอท่อน A และท่อน hook เป็นหลัก โดยในส่วนท่อนอื่น ๆ อาจต้องตัดทอนออกตามความเหมาะสม เช่น 1) ทำให้ท่อน outro สั้น หรือไม่มีเลย 2) ท่อน solo สั้นลง หรือเป็นแค่จุดเชื่อมต่อ (transition) 3) ท่อน A2 หรือ B พิจารณาวางยังจำเป็นอยู่หรือไม่ เป็นต้น ซึ่งเมื่อปรับแล้ว ท่อนเพลงอาจจะเหลือท่อนจำเป็น ดังนี้ Intro, A, pre-hook, hook, transition, A2, hook, hook สำหรับเพลงละครหลังข่าว และ A, pre-hook, hook, A2, hook, hook สำหรับละครช่วงเย็น เป็นต้น

3. วิธีแต่งเนื้อเพลง

3.1 นักแต่งเนื้อเพลงทั้ง 2 คน ให้ความสำคัญกับการเขียนเนื้อเพลงท่อน hook ให้เสร็จก่อน ถึงขนาดว่า ถ้า hook เสร็จก็ถือว่า เพลงเสร็จ ด้วยมองว่าเป็นท่อนหัวใจของเพลง ส่วนท่อนอื่น ๆ เป็นส่วนขยายความ ในขณะที่ นักแต่งเนื้อเพลงอีก 1 คน และกลุ่ม SW 7 คน ส่วนใหญ่จะเขียนเนื้อเพลงเรียงไปจากท่อน verse หรือ ท่อน A แต่นักแต่งเพลงทุกคนก็ให้ความสำคัญกับท่อน hook เป็นลำดับต้น ๆ

3.2 นักแต่งเพลง SW 7 คน และ นักแต่งเนื้อเพลง 3 คน เห็นว่า เนื้อเพลงแต่ละท่อนมีบทบาทของตัวเอง คือ เป็นส่วนปูทาง สนับสนุน และเสริมความให้ไปสู่ท่อน hook เนื้อหาจากการแบ่งและลำดับความตามกรอบที่วางไว้ก่อนล่วงหน้า และพูดเล่าออกไปแบบ

เรียงความ ทั้งนี้ในส่วนของวรรคแรกของเพลงจะต้องสะดุดหู ด้วยการใช้วลีคำถาม หรือ บอกต้นเหตุหรือปลายเหตุก่อนก็ได้ ให้มีวิธีพูดแปลกกว่าธรรมดา

3.3 นักแต่งเพลงมองว่า การคิดชื่อเพลง อาจคิดตั้งแต่แรกก่อนแต่งเพลง หรือแต่งเสร็จแล้วค่อยคิดชื่อเพลงก็ได้ และมีนักแต่งเพลงบางคนนิยมตั้งชื่อเพลงตามชื่อละคร หรือมีชื่อเพลงอยู่ในเนื้อเพลง ในขณะที่บางคนนิยมให้ผู้อื่นตั้งชื่อเพลงให้

3.4 นักแต่งเพลงจะประเมินเนื้อเพลง ตามบทบาทของเพลง ให้มีสาระเดียว ครอบคลุมความตามใจหทัย สื่อสารได้อย่างลงตัว และต่อเนื่อง โดยมีวิธีประเมินแบบ แต่งไปแก้ไป และแต่งให้เสร็จแล้วค่อยปรับ ทดลองร้องดูว่าคำติดปากดีหรือไม่ ผู้แต่งชอบหรือไม่ชอบ รวมทั้งร้องให้ผู้อื่นช่วยวิจารณ์ และลองวางเพลงกับภาพ นอกจากนี้ นักแต่งเพลงยังอาจปรับเพลงทั้งเนื้อร้องและหรือทำนองอีกเล็กน้อย ในระหว่างการบันทึกเสียงร้อง

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

1. ประเด็นสิ่งที่นักแต่งเพลงคิด

สิ่งหนึ่งที่นักแต่งเพลงคิดเพื่อใช้ในการลำดับเนื้อหาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในการออกแบบ การเตรียมท่อนเพลง และการขยายต่อในแต่ละวรรค คือ การคิดแบบ ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน เหตุใด และอย่างไร ซึ่งตรงกับสิ่งที่ Pattison (2009) กล่าวไว้ในเรื่องของการเล่าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยจะทำให้การเล่านั้นสื่อสารได้ความอย่างมีประสิทธิภาพ และน่าติดตาม คือ การเขียนถึงจุดหมายปลายทาง ซึ่งก็คือ WHO, WHAT, WHEN, WHERE, WHY, HOW

2. ประเด็นพฤติกรรมการแต่งเพลง

นักแต่งเพลงส่วนมากจะบันทึกเสียงทำนองที่คิดได้ ด้วยสมาร์ทโฟน เพื่อเก็บและนำกลับมาแต่งต่อได้ ส่วนการแต่งเนื้อก็ยังคงใช้วิธีจดบันทึก ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Hahn (2015) กล่าวไว้ว่า นักแต่งเพลงจะใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงเพื่อเก็บแนวความคิด (idea) เพื่อกันลืม ร่วมกับปากกาและกระดาษ

นักแต่งเพลงทั้งหมดให้ความสำคัญกับท่อน hook ที่เป็นท่อนหัวใจ ต้องทำให้ติดหู ร้องง่ายฟังง่าย และประทับใจผู้ฟัง ซึ่งตรงกับ Peterik, Austin, and Lynn (2010) ที่ให้ความเห็นว่า นักแต่งเพลงต้องสร้างท่อน hook ให้เป็นจุดสร้างความรู้สึก และสะกดผู้ฟังให้จดจำได้อย่างง่ายดายและร้องตามได้ทั้งวัน

นักแต่งทำนองเพลง จะใช้ motif สร้างทำนองวรรคสั้น ๆ ใช้การเรียงตัวโน้ต ด้วยช่วงเสียงที่คนทั่วไปร้องตามได้ไม่ยาก และใช้ motif ลักษณะต่างกันในแต่ละท่อนเพลง สอดคล้องกับ Thomas (2015) ที่พูดถึงทำนองว่าเป็นกุญแจสำคัญสู่การเป็นบทเพลงที่ประสบความสำเร็จ ด้วยการใช้ทำนองเป็นวรรคสั้น ๆ ช่วงเสียงห่างกันในระยะ คู่ 8 และเรียงตัวโน้ตตามบันไดเสียง และวางตำแหน่งการใช้ motif ให้เปลี่ยนตำแหน่งบ้าง จะทำให้ทำนองไม่น่าเบื่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนารายวิชา

แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยกระทรวงวัฒนธรรม ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2552-2555) และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559) มีผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็น อย่างมาก นำมาสู่แผนระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ส่งผลให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจจำนวนมาก และเกิดการตื่นตัวในวงการธุรกิจและการศึกษาด้านการผลิตสารสนเทศที่มีรูปแบบเป็นดิจิทัล (digital content) ทำให้นิสิตนักศึกษาให้ความสนใจด้านนี้เพิ่มขึ้นอย่างมาก สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงต้องเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนแผนยุทธศาสตร์นี้อย่างเต็มที่ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการประกอบอาชีพในสายงานการผลิตวีดิทัศน์ ซึ่งรวมถึงงานการผลิตละครโทรทัศน์ และอาชีพนักแต่งเพลงละครอย่างชัดเจน ด้วยรูปแบบของการพัฒนาองค์ความรู้ระดับรายวิชา ระดับสาขาวิชา รวมถึงการพัฒนาสหกิจศึกษา การฝึกงาน และการฝึกอบรมบุคลากร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชาเทคโนโลยีดนตรีศึกษา พบว่านิสิตมีพื้นฐานความรู้และความเข้าใจในสารสนเทศในระดับดีพอสมควร แต่ยังคงขาดประสบการณ์ทำงานให้หลากหลาย รอบด้าน เช่น การแก้ไขปัญหาในงาน ซึ่งหากมีโอกาสได้พัฒนาต่อยอด ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีประเด็นเรื่องของความอดทนต่องานยาก หรือ การยอมรับเรื่องการทำงาน ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน ผู้เรียนรุ่นใหม่จำนวนมาก มีอัตราสูง มีความอดทนค่อนข้างน้อย และต้องการงานที่สามารถทำให้สำเร็จผ่านไปได้ง่าย ๆ เร็ว ๆ หรือกรณีที่เรียนจบออกไปทำงานในลักษณะต้องฝึกงานก่อน ในช่วงเริ่มต้น ก็จะต้องอดทนแค่ระยะเวลานั้น ๆ ยังไม่มีความรอบรู้เพียงพอ แต่ต้องการเป็นเจ้าของงานและอยากรับงานด้วยตัวเองอย่างรวดเร็ว ซึ่งควรนำประเด็นเหล่านี้ไปตีแผ่ และนำไปสู่การปรับหรือพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาดนตรี และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแง่ของการปรับปรัชญาของหลักสูตร ปรับเพิ่มรายวิชาในแขนงวิชาดนตรีเชิงพาณิชย์ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับช่องทางการประกอบอาชีพของบัณฑิต และตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในยุคของดิจิทัล รวมถึงการเสริมสร้าง

คุณลักษณะพึงประสงค์ด้านความอดทนต่องานยาก หรืองานที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะทาง อย่างมีอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

องค์ความรู้ด้านสารสนเทศรูปแบบดิจิทัล มีความเกี่ยวข้องกับงานด้านดนตรีในหลายมิติ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เข้าใจและเห็นประโยชน์อย่างถ่องแท้ของงานด้านการผลิตดนตรีเชิงพาณิชย์ให้ครอบคลุมรองรับงานที่หลากหลาย เช่น การสร้างนักดนตรีในสายดนตรีสมัยนิยม การแต่งเพลงอัลบั้ม การแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์ การแต่งเพลงด้านงานโฆษณา การทำดนตรีประกอบเกม การออกแบบเสียง การเรียบเรียงดนตรีในรูปแบบดิจิทัล การควบคุมเสียง การผสมเสียง การทำมาสเตอร์ริง และการสร้างรายได้จากโซเชียลเน็ตเวิร์ค เป็นต้น พร้อมทั้งทำงานคู่ขนานไปกับการพัฒนารายวิชา หรือพัฒนาเป็นสาขาวิชา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เนลสัน และ สำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์ สำนักงาน กสทช. (จดหมายอิเล็กทรอนิกส์, 13 กรกฎาคม 2561)

วรรณวิมล สุจุฑิกุล. (2556). *หน้าที่เชิงสุนทรีย์และแนวทางการสร้างสรรค์เพลงประกอบละครยอดเยี่ยม รางวัลนาคราช. โครงการวิชาชีพปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

องอาจ สิงห์ลำพอง. (2557). *กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์.* กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

ภาษาอังกฤษ

Hahn, D. M. (2015). *An investigation of the creative process in songwriting in an undergraduate songwriting survey class* (Unpublished Doctoral Dissertation). College of fine Arts, Boston University, Boston.

Owens, J. (2016). *Television production* (16th ed.). New York: Focal.

Peterik, J. Austin, D., & Lynn, C. (2010). *Songwriting for dummies* (2nd ed.). New Jersey: Wiley.

- Thomas, K. (2015). *Songwriting secrets: How to be a better songwriter than you ever imagined possible*. California: Kevin Thomas Music.
- Pattison, P. (2009). *Writing better lyrics (2nd ed.)*. Ohio: F+W Media.

.....

ผู้เขียน

ชิตพงษ์ ตรีมาศ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: goodnote01@gmail.com